

**«Кемел кәсіби даму
орталығы»**

**«Kemel kasibi damu
ortalygy LTD»**

**«Білім алушылардың суицидтік мінез-құлқының профилактикасы: ерте
диагностикалау, дағдарыстық ден қою және психологиялық қауіпсіз
білім беру ортасын құру»**

біліктілікті арттыру курсының

БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫ

Сағат саны: 80 ак.сағ.

Алматы 2026

1. Жалпы ережелер

Курс аннотациясы

Бағдарлама білім беру ұйымдарының педагог-психологтеріне арналған және білім алушылардың суицидтік мінез-құлқының профилактикасы саласында кәсіби құзыреттерді қалыптастыруға бағытталған.

Курс мазмұны жүйелі түрде құрылып, мәселені бес деңгейде ашады. Бірінші модульде суицидтік мінез-құлықтың психологиялық механизмдері, жасөспірімдік дағдарыстың жас ерекшелік сипаттары, сондай-ақ буллинг пен цифрлық ортаның ықпалын қоса алғанда, тәуекел және қорғаушы факторлар қарастырылады. Бұл суицидтік тәуекелдің табиғатын ғылыми негізде түсінуді қалыптастырады.

Екінші модульде ерте диагностикалау құралдарына басымдық беріледі: мінез-құлықтық және вербалды маркерлерді талдау, бастапқы анықтау алгоритмі, тәуекел деңгейін айқындау және кәсіби өзара іс-қимылдың этикалық қағидағдарын сақтау.

Үшінші модуль дағдарыстық ден қоюға арналған: қауіп анықталған жағдайда әрекеттер алгоритмін пысықтау, дағдарыстық коммуникация технологиялары, пәнаралық сүйемелдеуді ұйымдастыру және білім алушы мен ұжымға дағдарыстан кейінгі қолдау көрсету.

Төртінші модуль білім беру ұйымында жүйелі профилактиканы құруға бағытталған: психологиялық қауіпсіз ортаны қалыптастыру, буллинг пен кибербуллингтің алдын алу, білім алушылардың эмоциялық құзыреттілігін және өміршендігін дамыту, мектептік профилактика моделін әзірлеу.

Бесінші модуль педагог-психологтің кәсіби орнықтылығы мәселелерін ашады: екінші реттік жарақаттанудың және эмоциялық күйіп кетудің профилактикасы, кәсіби шекараларды сақтау, өзін-өзі реттеу әдістері және командалық қолдауды ұйымдастыру.

Курс білімді практикалық қолдануға және білім беру ортасында суицидтік тәуекелдердің профилактикасының орнықты жүйесін қалыптастыруға бағытталған.

Бағдарламаның өзектілігі

Балалар мен жасөспірімдер арасында эмоциялық және мінез-құлықтық бұзылыстардың өсуі білім беру ортасында суицидтік тәуекелдердің жүйелі профилактикасына қажеттілікті күшейтеді. Жасөспірімдік кезең жоғары эмоциялық осалдықпен, импульсивтілікпен, әлеуметтік бағалауға сезімталдықпен сипатталады, бұл академиялық қысыммен, отбасылық қиындықтармен, буллингпен және цифрлық ортаның ықпалымен үйлескенде дағдарыстық жай-күйлердің қалыптасу ықтималдығын арттырады.

Мектеп жағдайында педагог-психолог тәуекелдерді ерте анықтаудың негізгі маманы болып табылады. Мінез-құлықтық және вербалды маркерлерді уақтылы тану, қауіп дәрежесін бағалау және дағдарыстық сүйемелдеуді ұйымдастыру қажеттілігі базалық даярлық шеңберінен тыс арнайы кәсіби құзыреттерді талап етеді.

Тәжірибе дағдарыстық коммуникацияға жеткіліксіз дайындық, нақты әрекеттер алгоритмінің болмауы және әлсіз жүйелі профилактика

алаңдататын белгілерді өткізіп алу ықтималдығын арттыратынын көрсетеді. Сонымен қатар сүйемелдеу мамандары екінші реттік жарақаттануға және эмоциялық күйіп кетуге бейім, бұл көмектің тиімділігін төмендетеді.

Бағдарлама педагог-психологтің кәсіби қызметінің үш негізгі бағытын біріктіретіндіктен өзекті болып табылады:

суицидтік тәуекелдерді ерте диагностикалау;

дағдарыстық ден қою және пәнаралық сүйемелдеу;

психологиялық қауіпсіз білім беру ортасын қалыптастыру және өзінің кәсіби орнықтылығын сақтау.

Даярлықтың кешенді сипаты дағдарысқа эпизодтық ден қоюдан білім беру ұйымында орнықты профилактика жүйесін құруға көшуге мүмкіндік береді.

Жалпы мемлекеттік басымдықтармен және әлемдік трендтермен байланысы

Жалпы мемлекеттік басымдықтармен байланысы

Бағдарламаның өзектілігі жасөспірімдер арасында эмоциялық және дағдарыстық жай-күйлердің өсуімен негізделеді, бұл білім беру ортасында жүйелі профилактиканы талап етеді. Бұл сын-қатер білім алушылардың психологиялық қауіпсіздігін қамтамасыз ету, деструктивті мінез-құлық тәуекелдерінің факторларын төмендету және психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу қызметін нығайту жөніндегі мемлекеттік басымдықтармен тікелей байланысты.

Мемлекеттік саясат дағдарыстық жай-күйлерді ерте анықтауға, буллингтің профилактикасына және қауіпсіз білім беру ортасын құруға бағытталған. Бұл бағыттар бағдарлама құрылымында көрініс тапқан: тәуекел факторларын талдау және диагностикалаудан (1–2-модульдер) дағдарыстық ден қою алгоритмдеріне (3-модуль) және білім беру ұйымында жүйелі профилактикалық модель құруға (4-модуль) дейін. Кәсіби орнықтылық блогын енгізу (5-модуль) сүйемелдеу мамандары жұмысының сапасы мен тұрақтылығын арттыру міндетіне сәйкес келеді.

Бағдарлама мемлекеттік міндеттерге сәйкес келеді және оларды педагог-психологтерді даярлау деңгейінде практикалық тұрғыда іске асырады.

Әлемдік трендтермен байланысы

Суицидтік мінез-құлықтың профилактикасы саласындағы әлемдік үрдістер реактивті шаралардан ерте диагностикалау мен профилактиканың көпдеңгейлі жүйесіне көшудің өзектілігін растайды. Халықаралық тәсілдер тәуекел факторларын анықтауды, дағдарыстық араласуды және орнықты қолдаушы ортаны қалыптастыруды қамтитын кешенді модельдің қажеттілігін атап көрсетеді.

Дәл осы логика бағдарламаға енгізілген: тәуекелдің психологиялық механизмдерін түсіну (1-модуль), жүйелі диагностикалау (2-модуль), дағдарыстық интервенция (3-модуль), қорғаушы факторларды дамыту және қауіпсіз ортаны қалыптастыру (4-модуль), сондай-ақ мамандардың күйіп кетуінің профилактикасы (5-модуль).

Әлемдік кәсіби қоғамдастық білім алушылардың эмоциялық құзыреттілігі мен өміршеңдігін дамытуға, кибербуллингтің профилактикасына және дағдарыстармен жұмыс істейтін мамандарды қолдауға ерекше назар аударады. Бұл бағыттар курс мазмұнына интеграцияланған, бұл оның заманауи халықаралық стандарттарға сәйкестігін қамтамасыз етеді және практикалық маңыздылығын растайды.

2. Глоссарий

Суицидтік мінез-құлық — психикалық ауырсынуды тоқтату мақсатында өзіне зиян келтіруге бағытталған ойлар, ниеттер мен әрекеттер жиынтығы.

Суицидтік ойлар — іске асырудың нақты жоспарынсыз өзінің өлімі немесе өлгісі келуі туралы ойлар.

Суицидтік ниеттер — суицидтік әрекетті жасауға саналы жоспардың және дайындықтың болуы.

Суицидтік әрекет — өзін өмірден айыруға бағытталған өліммен аяқталмаған әрекет.

Аутодеструктивті мінез-құлық — адамның дене немесе психикалық денсаулығына зиян келтіретін мінез-құлық нысандары.

Тәуекел факторлары — суицидтік мінез-құлықтың қалыптасу ықтималдығын арттыратын тұлғалық, отбасылық, әлеуметтік және цифрлық жағдайлардың жиынтығы.

Қорғаушы факторлар — суицидтік тәуекел ықтималдығын төмендететін тұлғаның және ортаның ішкі және сыртқы ресурстары.

Когнитивтік бұрмаланулар — оқиғаларды қате түсіндірудің тұрақты тәсілдері (катастрофизация, жалпылау, полярлы ойлау), үмітсіздік сезімін күшейтетін.

Эмоциялық дисрегуляция — қарқынды эмоцияларды тиімді басқаруға және эмоциялық тепе-теңдікті қалпына келтіруге қабілетсіздік.

Жасөспірімдік дағдарыс — өзін-өзі бағалаудың тұрақсыздығымен, эмоциялық лабильділікпен және әлеуметтік бағалауға жоғары сезімталдықпен сипатталатын жас кезеңі.

Буллинг — топ немесе жекелеген адамдар тарапынан жүйелі психологиялық немесе физикалық қысым көрсету.

Кибербуллинг — цифрлық технологиялар мен әлеуметтік желілерді пайдалану арқылы жүзеге асырылатын қудалау нысаны.

Әлеуметтік оқшаулану — әлеуметтік байланыстардың шектелуі және топқа тиесілілік сезімінің болмау жағдайы.

Ерте диагностикалау — суицидтік тәуекелдің қалыптасуының бастапқы кезеңдерінде мінез-құлықтық, эмоциялық және вербалды белгілерді анықтау.

Суицидтік тәуекел дәрежесі — ойларды, ниеттерді және жоспарларды талдау негізінде айқындалатын қауіп деңгейі (төмен, орташа, жоғары).

Дағдарыстық ден қою — қауіп анықталған жағдайда білім алушының қауіпсіздігін қамтамасыз етуге және жай-күйін тұрақтандыруға бағытталған

кәсіби іс-әрекеттер кешені.

Дағдарыстық коммуникация — белсенді тыңдау және эмоциялық валидация тәсілдерін пайдалана отырып, эмоциялық дағдарыс жағдайындағы білім алушымен кәсіби өзара іс-қимыл.

Пәнаралық сүйемелдеу — білім алушыны қолдау бойынша педагог-психологтің, педагогтердің және әкімшіліктің келісілген жұмысы.

Білім беру ортасының психологиялық қауіпсіздігі — білім алушылар өздерін қорғалған, қабылданған сезінетін және кемсітілу қаупінсіз эмоцияларын білдіре алатын мектеп ортасының жай-күйі.

Екінші реттік жарақаттану — дағдарыстық жағдайлармен тұрақты өзара іс-қимыл салдарынан туындайтын маманның эмоциялық сарқылуы.

3. Бағдарламаның тақырыбы

Бағдарламаның жаңашылдығы

Бағдарламаның жаңашылдығы педагог-психологті даярлаудың бірыңғай логикалық құрылымдалған моделіне өзара байланысты бес кәсіби бағытты интеграциялаудан тұрады.

Біріншіден, бағдарлама суицидтік мінез-құлықтың психологиялық механизмдерін теориялық түсінуді (1-модуль) ерте диагностикалаудың практикалық құралдарымен (2-модуль) біріктіреді, бұл абстрактілі білімнен нақты кәсіби әрекеттерге көшуге мүмкіндік береді.

Екіншіден, курс тәуекел дәрежесін кезең-кезеңімен бағалауға және дағдарыстық коммуникация технологияларына негізделген дағдарыстық ден қоюдың құрылымдалған алгоритмін (3-модуль) қамтиды. Бұл қауіп жағдайында кәсіби мінез-құлықтың айқын моделін қалыптастырады, фрагменттік ұсынымдармен шектелмейді.

Үшіншіден, бағдарлама жеке ден қоюдан жүйелі профилактикаға (4-модуль) басымдықты ауыстырады, оның ішінде психологиялық қауіпсіз ортаны қалыптастыру, қорғаушы факторларды дамыту және білім беру ұйымында кешенді жұмыс моделін енгізу қарастырылған.

Төртіншіден, даярлау құрылымына кәсіби орнықтылық модулі (5-модуль) енгізілген, бұл педагог-психологтің ресурстық жай-күйін сақтауды қамтамасыз етеді және екінші реттік жарақаттанудың алдын алады — суицидтік мінез-құлық профилактикасы бағдарламаларында міндетті элемент ретінде сирек қарастырылатын аспект.

Бағдарламаның жаңашылдығы тәуекел механизмдерін талдаудан бастап ерте диагностикалауға, дағдарыстық сүйемелдеуге, жүйелі профилактикаға және маманның кәсіби орнықтылығын қолдауға дейінгі кешенді, көпдеңгейлі тәсілінде көрінеді.

Білім беру жүйесінде аналогтардың болуы/болмауын талдау

Педагог кадрлардың біліктілігін арттыру жүйесінде деструктивті мінез-құлықтың профилактикасы, білім алушылардың эмоциялық әл-ауқаты, буллингке қарсы іс-қимыл және дағдарыстық кеңес беру мәселелеріне арналған жекелеген бағдарламалар мен семинарлар ұсынылған. Алайда осындай курстардың мазмұнын талдау олардың көбіне фрагменттік сипатта

екенін және мамандарды дәл суицидтік мінез-құлықтың профилактикасына даярлаудың тұтас моделінің жоқтығын көрсетеді.

Көп жағдайда қолданыстағы бағдарламалар:

педагогтердің кең ауқымына бағытталған және педагог-психолог қызметінің ерекшелігін ескермейді;

мәселенің ақпараттық-теориялық шолуымен шектеліп, суицидтік мінез-құлықтың психологиялық механизмдерін терең талдамайды;

суицидтік тәуекел дәрежесін (төмен, орташа және жоғары қауіп деңгейін саралау) бағалаудың құрылымдалған моделін қамтымайды;

кәсіби рөлдерді бөлумен дағдарыстық ден қоюдың нақты алгоритмін қамтымайды;

профилактиканы білім беру ортасына енгізілген жүйелі модель ретінде емес, бір реттік іс-шара ретінде қарастырады;

сүйемелдеу мамандарының екінші реттік жарақаттануы мен кәсіби күйіп кетуі мәселесін қозғамайды.

Жекелеген оқыту модульдері ерте диагностикалауға, дағдарыстық коммуникацияға немесе психологиялық қауіпсіздік мәселелеріне арналуы мүмкін. Алайда психологиялық механизмдерді талдаудан (1-модуль) диагностикалауға (2-модуль), дағдарыстық ден қоюға (3-модуль), жүйелі профилактикаға (4-модуль) және маманның кәсіби орнықтылығына (5-модуль) дейінгі бес негізгі блокты кешенді біріктіру қолданыстағы бағдарламаларда іс жүзінде ұсынылмаған.

Сонымен қатар, көптеген ұқсас бағдарламаларда жұмыс кезеңдері арасында логикалық сабақтастық жоқ: тәуекел факторлары туралы білім диагностикалау құралына трансформацияланбайды; диагностикалау әрдайым ден қою алгоритмімен сүйемелденбейді; дағдарыстық араласу кейінгі жүйелі профилактикамен байланыстырылмайды.

Ұсынылып отырған бағдарлама келесі ерекшеліктерімен айқындалады: кәсіби адресілік (педагог-психологтер);

даярлаудың көпдеңгейлі құрылымы;

практикаға бағдарланған бағыттылығы;

жеке және жүйелі профилактиканы интеграциялау;

кәсіби орнықтылық блогын даярлаудың міндетті элементі ретінде енгізу.

Бағдарлама қолданыстағы курстарды қайталамайды, анықталған мазмұндық олқылықтарды толықтырады және білім алушылардың суицидтік мінез-құлқының профилактикасына педагог-психологтерді даярлаудың тұтас, жүйелі және кәсіби бағдарланған моделін ұсынады.

4. Бағдарламаның мақсаты, міндеттері және күтілетін нәтижелері

Бағдарламаның мақсаты

Педагог-психологтерде білім беру ортасында білім алушылардың суицидтік мінез-құлқының профилактикасының жүйелі моделін құру, суицидтік тәуекелдерді ерте анықтау және дағдарыстық ден қоюды ұйымдастыру бойынша кәсіби құзыреттерді қалыптастыру.

Мақсаттың практикалық бағыттылығы мәселені теориялық түсінуден

нақты әрекеттер алгоритмдеріне көшуге және мектептің психологиялық қызметі қызметіне орнықты профилактикалық модельді енгізуге негізделеді.

Бағдарламаның міндеттері

Жасөспірімдер ортасындағы суицидтік мінез-құлықтың психологиялық механизмдері мен тәуекел факторлары туралы кәсіби түсінік қалыптастыру.

Суицидтік тәуекелдерді ерте диагностикалау құралдарын және бастапқы анықтау алгоритмін меңгерту.

Қауіп дәрежесін бағалауға және дағдарыстық ден қоюдың реттілігін құруға үйрету.

Білім алушылармен дағдарыстық коммуникация жүргізу және ата-аналармен және сүйемелдеу мамандарымен өзара іс-қимыл дағдыларын дамыту.

Психологиялық қауіпсіз білім беру ортасын құру және жүйелі профилактикалық модельді енгізу бойынша құзыреттерді қалыптастыру.

Педагог-психологтің кәсіби орнықтылығын дамыту және екінші реттік жарақаттанудың профилактикасын қамтамасыз ету.

Оқыту нәтижелері

Бағдарламаны аяқтағаннан кейін тыңдаушы:

Біледі:

суицидтік мінез-құлықтың психологиялық механизмдерін;
тәуекел және қорғаушы факторларды;

суицидтік ниеттердің мінез-құлықтық және вербалды маркерлерін;
суицидтік тәуекел деңгейлерін және оларды бағалау критерийлерін;
психологиялық қауіпсіз білім беру ортасын құру қағидаттарын.

Істей алады:

суицидтік тәуекелдің ерте белгілерін анықтауды;
қауіп дәрежесіне бастапқы бағалау жүргізуді;
білім алушымен дағдарыстық диалог құруды;
пәнаралық сүйемелдеуді ұйымдастыруды;
мектептік профилактика жүйесінің элементтерін әзірледі;
кәсіби өзін-өзі реттеу әдістерін қолдануды.

Практикада қолданады:

тәуекел анықталған жағдайда құрылымдалған әрекеттер алгоритмін;
дағдарыстан кейінгі сүйемелдеу моделін;
тәуекел факторларын төмендету бойынша профилактикалық іс-шараларды;

психологиялық қауіпсіздікті мониторингтеу құралдарын;
кәсіби күйіп кетудің профилактикасы әдістерін.

Бағдарламаның практикалық маңыздылығы

Оқыту нәтижелері педагог-психологтің жұмыс практикасына тікелей әсер етеді:

тәуекелдің ерте белгілерін өткізіп алу ықтималдығы қысқарады;
дағдарыстық ден қою сапасы артады;

мамандар әрекеттерінің стихиялылығы мен келісілмегендігі деңгейі төмендейді;

білім беру ұйымында жүйелі профилактикалық модель қалыптасады; дағдарыстық жағдайлармен жұмыс істеу кезінде маманның орнықтылығы қамтамасыз етіледі.

Бағдарлама ақпарат беруге емес, педагог-психологтің күнделікті практикасына нақты алгоритмдерді енгізуге және орнықты кәсіби әрекеттерді қалыптастыруға бағытталған.

5. Бағдарламаның құрылымы мен мазмұны

80 академиялық сағатқа арналған аудиториялық оқытудың оқу-тақырыптық жоспары

№	Сабақтың тақырыбы	Д ә р і с т е р	П р а к т и к а л ы қ с а б а қ	Се ми на р	Ба р л ы ғ ы
1	1-модуль. Суицидтік мінез-құлықтың психологиялық табиғаты мен механизмдері				16
1.1	Суицидтік мінез-құлықтың ұғымы және нысандары (ойлар, ниеттер, әрекеттер)	1	2	1	4
1.2	Психологиялық механизмдер: үмітсіздік, когнитивтік бұрмаланулар, эмоциялық дисрегуляция	1	1	1	3
1.3	Жасөспірімдік дағдарыстың жас ерекшелік сипаттары	1	1	1	3

1.4	Тәуекел факторлары және қорғаушы факторлар	1	1	1	3
1.5	Әлеуметтік және цифрлық ықпалдар (буллинг, кибербуллинг, оқшаулану)	1	1	1	3
2	2-модуль. Суицидтік тәуекелдерді ерте диагностикалау және анықтау				16
2.1	Тәуекелдің мінез-құлықтық және эмоциялық маркерлері	2	1	1	4
2.2	Суицидтік ниеттердің вербалды сигналдары және жанама белгілері	1	1	1	3
2.3	Білім беру ортасында тәуекелді бастапқы анықтау алгоритмі	1	1	1	3
2.4	Тәуекел дәрежесін бағалау (төмен, орташа, жоғары)	1	1	1	3
2.5	Тәуекел анықталған кездегі өзара іс-қимылдың этикалық қағидағтары	1	1	1	3
3	3-модуль. Білім алушыларға дағдарыстық ден қою және сүйемелдеу				16
3.1	Суицидтік қауіп анықталған кездегі әрекеттер алгоритмі	2	1	1	4
3.2	Дағдарыстық коммуникация технологиялары	1	1	1	3
3.3	Тәуекел жағдайында ата-аналармен өзара іс-қимыл	1	1	1	3
3.4	Пәнаралық сүйемелдеу (педагог, педагог-психолог, әкімшілік)	1	1	1	3
3.5	Білім алушыға және ұжымға дағдарыстан кейінгі қолдау	1	1	1	3
4	4-модуль. Психологиялық қауіпсіз білім беру ортасын құру				16
4.1	Психологиялық қауіпсіздік профилактикалық ресурс ретінде	2	1	1	4
4.2	Буллинг пен кибербуллингің профилактикасы	1	1	1	3
4.3	Білім алушылардың эмоциялық құзыреттілігін қалыптастыру	1	1	1	3
4.4	Стреске төзімділік және өміршендік дағдыларын дамыту	1	1	1	3

4.5	Білім беру ұйымындағы жүйелі профилактика моделі	1	1	1	3
5	5-модуль. Дағдарыстық жағдайлармен жұмыс істеудегі педагогтердің кәсіби орнықтылығы				16
5.1	Екінші реттік жарақаттану және эмоциялық күйіп кету	2	1	1	4
5.2	Психологиялық шекаралар және кәсіби жауапкершілік	1	1	1	3
5.3	Өзін-өзі реттеу және стрессті басқару әдістері	1	1	1	3
5.4	Командалық қолдау және кәсіби тәуекелдердің профилактикасы	1	1	1	3
5.5	Ұжымда психологиялық қолдау мәдениетін қалыптастыру	1	1	1	3
Барлығы					80

80 академиялық сағатқа арналған қашықтан оқытудың оқу-тақырыптық жоспары

№	Сабақтың тақырыбы	Бейнесабактар	Вебинар	Тыңдаушының өзіндік жұмысы	Барлығы
1	1-модуль. Суицидтік мінез-құлықтың психологиялық табиғаты мен механизмдері				16
1.1	Суицидтік мінез-құлықтың ұғымы және нысандары (ойлар, ниеттер, әрекеттер)	1	2	1	4
1.2	Психологиялық механизмдер: үмітсіздік, когнитивтік бұрмаланулар, эмоциялық дисрегуляция	1	1	1	3
1.3	Жасөспірімдік дағдарыстың жас ерекшелік сипаттары	1	1	1	3

1.4	Тәуекел факторлары және қорғаушы факторлар	1	1	1	3
1.5	Әлеуметтік және цифрлық ықпалдар (буллинг, кибербуллинг, оқшаулану)	1	1	1	3
2	2-модуль. Суицидтік тәуекелдерді ерте диагностикалау және анықтау				16
2.1	Тәуекелдің мінез-құлықтық және эмоциялық маркерлері	2	1	1	4
2.2	Суицидтік ниеттердің вербалды сигналдары және жанама белгілері	1	1	1	3
2.3	Білім беру ортасында тәуекелді бастапқы анықтау алгоритмі	1	1	1	3
2.4	Тәуекел дәрежесін бағалау (төмен, орташа, жоғары)	1	1	1	3
2.5	Тәуекел анықталған кездегі өзара іс-қимылдың этикалық қағидаттары	1	1	1	3
3	3-модуль. Білім алушыларға дағдарыстық ден қою және сүйемелдеу				16
3.1	Суицидтік қауіп анықталған кездегі әрекеттер алгоритмі	2	1	1	4
3.2	Дағдарыстық коммуникация технологиялары	1	1	1	3
3.3	Тәуекел жағдайында ата-аналармен өзара іс-қимыл	1	1	1	3
3.4	Пәнаралық сүйемелдеу (педагог, педагог-психолог, әкімшілік)	1	1	1	3
3.5	Білім алушыға және ұжымға дағдарыстан кейінгі қолдау	1	1	1	3
4	4-модуль. Психологиялық қауіпсіз білім беру ортасын құру				16
4.1	Психологиялық қауіпсіздік профилактикалық ресурс ретінде	2	1	1	4
4.2	Буллинг пен кибербуллингтің профилактикасы	1	1	1	3
4.3	Білім алушылардың эмоциялық құзыреттілігін қалыптастыру	1	1	1	3
4.4	Стреске төзімділік және өміршендік дағдыларын дамыту	1	1	1	3
4.5	Білім беру ұйымындағы жүйелі профилактика	1	1	1	3

	моделі				
5	5-модуль. Дағдарыстық жағдайлармен жұмыс істеудегі педагогтердің кәсіби орнықтылығы				16
5.1	Екінші реттік жарақаттану және эмоциялық күйіп кету	2	1	1	4
5.2	Психологиялық шекаралар және кәсіби жауапкершілік	1	1	1	3
5.3	Өзін-өзі реттеу және стрессті басқару әдістері	1	1	1	3
5.4	Командалық қолдау және кәсіби тәуекелдердің профилактикасы	1	1	1	3
5.5	Ұжымда психологиялық қолдау мәдениетін қалыптастыру	1	1	1	3
Барлығы					80

1-модуль. Суицидтік мінез-құлықтың психологиялық табиғаты мен механизмдері

Модульдің мақсаты:	Педагог-психологте білім алушылардың суицидтік мінез-құлқының психологиялық механизмдерін және тәуекел мен қорғаушы факторлардың өзара байланысын кейінгі диагностикалау және профилактикалық жұмыс негізі ретінде кәсіби тұрғыда түсінуді қалыптастыру.
Модульдің міндеттері:	Суицидтік мінез-құлықтың ұғымын және нысандарын (ойлар, ниеттер, әрекеттер) және олардың айырмашылықтарын ашу. Негізгі психологиялық механизмдерді талдау: үмітсіздікті бастан кешіру, когнитивтік бұрмаланулар, эмоциялық дисрегуляция. Жасөспірімдік кезеңнің жас ерекшелік сипаттарын және олардың суицидтік тәуекелдің қалыптасуына ықпалын қарастыру. Білім беру ортасындағы тәуекел және қорғаушы факторларды жүйелеу. Әлеуметтік және цифрлық факторлардың (буллинг, кибербуллинг, оқшаулану) білім алушылардың эмоциялық жай-күйіне

		ықпалын талдау.
Модульдің нәтижелері:	күтілетін	<p>Модульді аяқтағаннан кейін тыңдаушы:</p> <p>Біледі: суицидтік ойлар, ниеттер және әрекеттер арасындағы айырмашылықтарды; суицидтік мінез-құлықтың қалыптасу психологиялық механизмдерін; осалдықты күшейтетін жасөспірімдік кезең ерекшеліктерін; тәуекел және қорғаушы факторлардың құрылымын; әлеуметтік және цифрлық ортаның жасөспірімнің эмоциялық жай-күйіне ықпалын.</p> <p>Істей алады: мінез-құлық көріністерін психологиялық механизмдер тұрғысынан талдауды; тәуекел факторлары негізінде білім алушылардың ықтимал осалдықтарын анықтауды; баланың және ортаның қорғаушы ресурстарын айқындауды.</p>
Модуль сипаттамасы:		<p>Модуль суицидтік мінез-құлықтың табиғатын психологиялық, жас ерекшелік және әлеуметтік факторлардың үйлесуі нәтижесі ретінде іргелі түсінуді қалыптастырады. Суицидтік мінез-құлық оқшауланған әрекет ретінде емес, когнитивтік және эмоциялық өзгерістерді, аффектіні реттеу қабілетінің төмендеуін және үмітсіздікті бастан кешіруді қамтитын процесс ретінде қарастырылады.</p> <p>Жасөспірімдік кезеңге эмоциялық сезімталдықтың жоғарылауымен, өзін-өзі бағалаудың тұрақсыздығымен және әлеуметтік бағалауға тәуелділікпен сипатталатын кезең ретінде ерекше назар аударылады. Буллингтің, кибербуллингтің және әлеуметтік оқшауланудың дағдарыстық жай-күйлердің триггерлері ретіндегі ықпал ету механизмдері талданады.</p> <p>Модуль кейінгі диагностикалау және дағдарыстық ден қою блоктары үшін теориялық негізді қамтамасыз етеді.</p>

Модуль шеңберінде мыналар қарастырылады:
 жасөспірімдердің типтік дағдарыстық жай-күйлерінің кейстерін талдау;
 тәуекел және қорғаушы факторларды анықтай отырып, жағдаяттарды талдау;
 білім алушының осалдықтары мен ресурстарының картасын құрастыру;
 психологиялық механизмдер мен мінез-құлық арасындағы себеп-салдарлық байланыстарды модельдеу;
 цифрлық ортаның ықпалының нақты сценарийлерін талқылау.
 Практикалық жұмыс мінез-құлық көріністерінің артындағы психологиялық негізді көру қабілетін қалыптастыруға бағытталған, бұл кейінгі диагностикалау мен профилактика үшін қажетті шарт болып табылады.

2-модуль. Суицидтік тәуекелдерді ерте диагностикалау және анықтау

Модульдің мақсаты:	Педагог-психологте білім алушылардың суицидтік тәуекелдерін мінез-құлықтық, эмоциялық және вербалды белгілер негізінде уақтылы анықтау және қауіп дәрежесіне бастапқы бағалау жүргізу бойынша кәсіби дағдыларды қалыптастыру.
Модульдің міндеттері:	Суицидтік тәуекелдің мінез-құлықтық және эмоциялық маркерлерін жүйелеу. Суицидтік ниеттердің тікелей және жанама вербалды сигналдарын тануға үйрету. Білім беру ұйымы жағдайында тәуекелді бастапқы анықтау алгоритмін меңгерту. Тәуекел дәрежесін (төмен, орташа, жоғары) бағалау дағдыларын қалыптастыру. Қауіп анықталған кезде кәсіби өзара іс-қимылдың этикалық қағидағтарын бекіту.
Модульдің нәтижелері: күтілетін	Модульді аяқтағаннан кейін тыңдаушы: Біледі: тәуекелдің негізгі мінез-құлықтық, эмоциялық және вербалды маркерлерінің тізбесін; суицидтік қауіп деңгейін саралау критерийлерін; тәуекел анықталған кезде бастапқы әрекеттер алгоритмінің құрылымын; диагностикалау процесіндегі кәсіби және этикалық шекараларды. Істей алады:

	<p>білім алушылардың мінез-құлқындағы алаңдататын өзгерістерді анықтауды; суицидтік ойлар туралы тікелей сұрақтарды корректті қоюды; тәуекел дәрежесіне бастапқы бағалау жүргізуді; ақпаратты кәсіби құзырет шеңберінде құжаттауды және беруді; қауіпсіз және қолдаушы өзара іс-қимылды құруды.</p>
<p>Модуль сипаттамасы:</p>	<p>Модуль тәуекел механизмдерін теориялық түсінуді (алдыңғы модульден) диагностикалаудың практикалық құралдарына көшіруге бағытталған. Мінез-құлықтық өзгерістер (элеуметтік оқшаулану, қызығушылықтың жоғалуы, импульсивтілік), эмоциялық белгілер (үмітсіздік, апатия, көңіл күйдің күрт ауытқуы) және вербалды сигналдар (өлім туралы тікелей және жанама айтылымдар) қарастырылады.</p> <p>Білім беру ортасында тәуекелді бастапқы анықтау алгоритміне ерекше назар аударылады — алаңдататын белгілерді тіркеуден бастап қауіп деңгейін бағалауға және шұғыл ден қою қажеттілігін айқындауға дейін. Белгілердің жиынтығына сүйене отырып, тәуекелді градациялау жүйесі (төмен, орташа, жоғары) енгізіледі.</p> <p>Модуль кәсіби этиканың маңызын атап көрсетеді: құпиялылықты сақтау, бағалаушы пікірлерге жол бермеу, суицидтік ойлар тақырыбын тікелей және корректті талқылау қажеттілігі.</p>

Модульдің практикалық бағыттылығы

Модуль шеңберінде мыналар көзделген:

тәуекел деңгейін айқындай отырып, диагностикалық кейстерді талдау;
суицидтік ойлар туралы тікелей сұрақ қою дағдыларын пысықтау;
қауіп белгілері анықталған кезде әрекеттер алгоритмін модельдеу;
ұсынылған жағдаяттар бойынша тәуекелді бағалау картасын құрастыру;
бастапқы анықтау кезінде жіберілетін типтік қателерді талдау.

Практикалық жұмыс білім беру ұйымы жағдайында суицидтік тәуекел дәрежесін бағалаудың дәлдігін арттыруға және орнықты кәсіби әрекеттер алгоритмін қалыптастыруға бағытталған.

3-модуль. Білім алушыларға дағдарыстық ден қою және сүйемелдеу

Модульдің мақсаты:	Педагог-психологте суицидтік қауіп анықталған жағдайда дағдарыстық ден қоюдың практикалық дағдыларын және білім беру ортасында білім алушыны жүйелі сүйемелдеуді ұйымдастыру құзыреттерін қалыптастыру.
Модульдің міндеттері:	Суицидтік қауіп анықталған кезде кезең-кезеңімен әрекет ету алгоритмін меңгерту. Білім алушымен дағдарыстық коммуникация дағдыларын дамыту. Тәуекел жағдайында ата-аналармен өзара іс-қимыл құзыреттерін қалыптастыру. Білім беру ұйымында пәнаралық сүйемелдеудің тәртібін айқындау. Білім алушыға және сынып ұжымына дағдарыстан кейінгі қолдау жүйесін ұйымдастыру.
Модульдің нәтижелері:	<p>күтілетін</p> <p>Модульді аяқтағаннан кейін тыңдаушы:</p> <p>Біледі: жоғары тәуекел деңгейі анықталған кездегі әрекеттер реттілігін; дағдарыстық коммуникация қағидаттарын; теріске шығару, мазасыздық немесе агрессия жағдайындағы ата-аналармен өзара іс-қимыл ерекшеліктерін; пәнаралық сүйемелдеудің құрылымын; білім беру ортасын дағдарыстан кейін тұрақтандыру механизмдерін.</p> <p>Істей алады: білім алушының бастапқы психологиялық қауіпсіздігін қамтамасыз етуді; белсенді тыңдау және эмоциялық валидация тәсілдерін қолдана отырып, дағдарыстық әңгіме жүргізуді; мамандардың командалық өзара іс-қимылын ұйымдастыруды; білім алушыны және сыныпты қолдау бойынша дағдарыстан кейінгі іс-шараларды жоспарлауды.</p>
Модуль сипаттамасы:	Модуль диагностикалау логикасын (2-модуль) жалғастырады және оны практикалық

	<p>дағдарыстық араласуға көшіреді. Суицидтік қауіп анықталған кездегі әрекеттер алгоритмі қарастырылады: қауіпсіздікті қамтамасыз ету, бастапқы әңгіме жүргізу, шұғылдық деңгейін бағалау, әкімшілікті хабардар ету және мамандарды тарту.</p> <p>Дағдарыстық коммуникация технологияларына ерекше назар аударылады: байланыс орнату, аффект деңгейін төмендету, суицидтік ойларды корректі талқылау, қысым көрсету мен құнсыздандыруға жол бермеу. Тәуекелді күшейтетін типтік коммуникативтік қателер талданады.</p> <p>Ата-аналармен өзара іс-қимылға арналған жеке блокта тәуекел туралы ақпаратты жеткізу ерекшеліктері, эмоциялық реакцияларды басқару және ынтымақтастық орнату мәселелері қарастырылады.</p> <p>Модуль пәнаралық сүйемелдеу және дағдарыстан кейінгі қолдау моделін қалыптастырумен аяқталады: білім алушыны білім беру процесіне қайта енгізу, сынып ұжымымен жұмыс, стигматизацияның және қайталама дағдарыстың профилактикасы.</p>
--	---

Модульдің практикалық бағыттылығы

Модуль шеңберінде мыналар көзделген:

әрекеттер алгоритмін кезең-кезеңімен пысықтай отырып, дағдарыстық жағдаятты модельдеу;

дағдарыстық диалог жүргізу бойынша рөлдік жаттығулар;

ата-аналармен өзара іс-қимылдың күрделі сценарийлерін талдау;

пәнаралық сүйемелдеу схемасын әзірлеу;

білім алушы мен ұжымға дағдарыстан кейінгі қолдау жоспарын жобалау.

Практикалық жұмыс жоғары жауапкершілік пен тәуекел жағдайында кәсіби мінез-құлықтың орнықты моделін қалыптастыруға бағытталған.

4-модуль. Психологиялық қауіпсіз білім беру ортасын құру

Модульдің мақсаты:	Педагог-психологте білім беру ұйымында психологиялық қауіпсіз ортаны қалыптастыру және білім алушылардың қорғаушы факторларын дамыту арқылы орнықты профилактикалық модель құру құзыреттерін қалыптастыру.
--------------------	--

<p>Модульдің міндеттері:</p>	<p>Психологиялық қауіпсіздік ұғымын негізгі профилактикалық ресурс ретінде ашу. Буллинг пен кибербуллингтің туындау механизмдерін және олардың алдын алу тәсілдерін талдау. Білім алушылардың эмоциялық құзыреттілігін қалыптастыру әдістерін меңгерту. Стреске төзімділік пен өміршеңдікті қалыптастыру құралдарын дамыту. Білім беру ұйымында суицидтік тәуекелдердің жүйелі профилактика моделін қалыптастыру.</p>
<p>Модульдің күтілетін нәтижелері:</p>	<p>Модульді аяқтағаннан кейін тыңдаушы: Біледі: психологиялық қауіпсіз білім беру ортасының компоненттерін; топтық агрессия мен цифрлық тәуекелдердің механизмдерін; эмоциялық құзыреттіліктің қорғаушы фактор ретіндегі рөлін; жасөспірімдерде өміршеңдікті қалыптастыру қағидағтарын; жүйелі профилактикалық модельдің құрылымын. Істей алады: қолайсыз психологиялық ахуал тәуекелдерін анықтауды; буллинг пен кибербуллингке қарсы профилактикалық іс-шараларды әзірлеуді; эмоциялық дағдыларды дамыту бағдарламаларын енгізуді; білім беру ұйымында профилактикалық жұмыс жоспарын қалыптастыруды; жеке және жүйелі профилактиканы интеграциялауды.</p>
<p>Модуль сипаттамасы:</p>	<p>Модуль дағдарыстық ден қоюдан (3-модуль) профилактикалық стратегияға басымдықты ауыстырады. Психологиялық қауіпсіздік суицидтік тәуекелдерді төмендетудің және қорғаушы факторларды нығайтудың шарты ретінде қарастырылады. Ұжымдағы қолайсыз психологиялық ахуал белгілері және мектеп ортасының тиесілілік пен қолдау сезімін қалыптастырудағы рөлі талданады.</p>

	<p>Буллинг пен кибербуллингтің дағдарыстық жай-күйлердің маңызды триггерлері ретіндегі профилактикасына ерекше назар аударылады. Ерте араласу әдістері және қудалауға жол бермеу мәдениетін қалыптастыру тетіктері ашылады.</p> <p>Модульдің елеулі бөлігі білім алушылардың эмоциялық құзыреттілігін және өзін-өзі реттеу дағдыларын дамытуға, сондай-ақ деструктивті мінез-құлық стратегияларынсыз қиындықтарды еңсеру қабілеті ретінде өміршеңдікті қалыптастыруға арналған.</p> <p>Модуль диагностикалауды, сүйемелдеуді және қорғаушы ресурстарды дамытуды біріктіретін жүйелі профилактикалық модельді құрумен аяқталады.</p>
--	---

Модульдің практикалық бағыттылығы

Модуль шеңберінде мыналар көзделген:

- білім беру ортасындағы психологиялық ахуалды диагностикалау;
- буллинг кейстерін талдау және профилактикалық шешімдер әзірлеу;
- эмоциялық құзыреттілікті дамытуға арналған тренингтік элементтерді әзірлеу;
- стресске төзімділікті қалыптастыру бойынша іс-шараларды жобалау;
- мектептегі суицидтік тәуекелдердің профилактикасы жүйесінің құрылымдық сызбасын құрастыру.

Практикалық жұмыс жеке ден қоюдан білім беру ұйымында орнықты профилактикалық ортаны қалыптастыруға көшуге бағытталған.

5-модуль. Дағдарыстық жағдайлармен жұмыс істеудегі педагог-психологтердің кәсіби орнықтылығы

Модульдің мақсаты:	Суицидтік тәуекелдермен және дағдарыстық жағдайлармен жұмыс істеу барысында педагог-психологтің психологиялық ресурсын сақтаудың орнықты кәсіби стратегияларын қалыптастыру.
Модульдің міндеттері:	<p>Дағдарыстық жағдайлармен жұмыс істеу кезіндегі екінші реттік жарақаттану мен эмоциялық күйіп кету механизмдерін ашу.</p> <p>Суицидтік тәуекел жағдайында педагог-психологтің кәсіби шекаралары мен жауапкершілік аймақтарын айқындау.</p> <p>Жоғары эмоциялық жүктеме жағдайында</p>

	<p>өзін-өзі реттеу және стрессті басқару әдістерін меңгерту.</p> <p>Командалық қолдау және жауапкершілікті бөлу модельдерін әзірлеу.</p> <p>Білім беру ұйымы ұжымында психологиялық қолдау мәдениетінің элементтерін қалыптастыру.</p>
<p>Модульдің нәтижелері:</p> <p>күтілетін</p>	<p>Модульді аяқтағаннан кейін тыңдаушы:</p> <p>Біледі:</p> <p>эмоциялық күйіп кетудің белгілері мен кезеңдерін;</p> <p>екінші реттік жарақаттанудың көріністерін;</p> <p>дағдарыстық жағдайлармен жұмыс істеудегі кәсіби шекараларды;</p> <p>мамандарды командалық қолдау механизмдерін.</p> <p>Істей алады:</p> <p>өзінің эмоциялық сарқылу белгілерін тануды;</p> <p>білім алушылармен және ата-аналармен жұмыс барысында кәсіби шекараларды құруды;</p> <p>дағдарыстық жағдайларда қысқа мерзімді өзін-өзі реттеу тәсілдерін қолдануды;</p> <p>командалық модель шеңберінде мамандардың өзара іс-қимылын ұйымдастыруды;</p> <p>өзара кәсіби қолдау мәдениетін қалыптастыруды бастамалауды.</p>
<p>Модуль сипаттамасы:</p>	<p>Модуль бағдарламаның логикалық құрылымын аяқтайды және диагностикалауды, дағдарыстық ден қоюды және жүйелі профилактиканы (1–4-модульдер) жүзеге асыратын маманның орнықтылығын қамтамасыз етеді. Суицидтік тәуекелдермен жұмыс жоғары эмоциялық жүктемемен, жауапкершілік сезімімен және білім алушылардың уайымдарымен гиперидентификациялану қаупімен байланысты.</p> <p>Екінші реттік жарақаттану механизмдері, эмоциялық күйіп кету синдромының қалыптасуы, созылмалы стресстің кәсіби шешімдердің сапасына ықпалы қарастырылады. Психологтің, педагогтің және медицина қызметкерлерінің функцияларын ажырату мәселелеріне ерекше назар</p>

	<p>аударылады. Модуль эмоциялық тепе-теңдікті қалпына келтіруге және стресстің жиналуын болдырмауға бағытталған өзін-өзі реттеу әдістерін меңгеруді қамтиды. Кәсіби тәуекелдерді төмендету факторы ретінде командалық өзара іс-қимыл мен ұжымдық жауапкершіліктің рөлі жеке талданады.</p>
--	---

Модульдің практикалық бағыттылығы

Модуль шеңберінде мыналар көзделген:

кәсіби кернеу деңгейін және күйіп кету белгілерін өзіндік диагностикалау;

кәсіби шекаралардың бұзылуы жағдайларын талдау;

эмоциялық тұрақтандыру және қысқа мерзімді стресс-реттеу тәсілдерін меңгеру;

дағдарыстық жағдайларда командалық өзара іс-қимыл моделін әзірлеу;

білім беру ұйымында ішкі психологиялық қолдау жүйесінің элементтерін жобалау.

Практикалық жұмыс педагог-психологтің кәсіби тиімділігін және алдыңғы модульдер шеңберінде қалыптастырылған профилактика жүйесінің орнықтылығын сақтауға бағытталған.

6. Оқу процесін ұйымдастыру

«Білім алушылардың суицидтік мінез-құлқының профилактикасы: ерте диагностикалау, дағдарыстық ден қою және психологиялық қауіпсіз білім беру ортасын құру» біліктілікті арттыру бағдарламасы бойынша оқу процесі Модульдік құрылым, практикаға бағдарланған тәсіл және заманауи цифрлық білім беру технологияларын қолдану негізінде ұйымдастырылады.

Бағдарлама көлемі – 80 академиялық сағат.

Оқыту нысаны

Аудиториялық нысан:

суицидтік мінез-құлықтың психологиялық механизмдерін ашуға арналған офлайн дәрістер;

тәуекелді бағалау және дағдарыстық коммуникация бойынша практикалық сабақтар;

кейстерді талдау және профилактикалық модель әзірлеу бойынша семинарлар.

Қашықтықтан оқыту нысаны:

әрбір модуль бойынша бейнедәрістер (теория және әрекет алгоритмдері);

диагностикалық және дағдарыстық жағдайларды талдау бойынша вебинарлар;

онлайн-платформада өзіндік жұмыс;

онлайн-форматта қорытынды аттестаттау.

Оқу процесінің құрылымы

Бейнесабақтар – модульдер бойынша теориялық материалды

асинхронды зерделеу:

суицидтік мінез-құлықтың психологиялық механизмдері;
тәуекел маркерлері және диагностикалау алгоритмдері;
дағдарыстық ден қою;
психологиялық қауіпсіз ортаны қалыптастыру;

педагог-психологтің кәсіби орнықтылығы.

Вебинарлар – келесі мақсаттарға арналған синхронды кездесулер:
күрделі кейстерді талдау;

дағдарыстық диалогтарды модельдеу;
пәнаралық өзара іс-қимылды талқылау;
практикалық мәселелерді түсіндіру.

Дәрістер – 1–5-модульдердің теориялық негіздерін жүйелі баяндау.

Практикалық сабақтар мыналарды қамтиды:

тәуекел және қорғаушы факторларды талдау;
кейстер бойынша суицидтік тәуекел деңгейін бағалау;
қауіп анықталған кезде әрекеттер алгоритмін әзірлеу;
дағдарыстық коммуникацияны модельдеу;
білім беру ұйымында профилактика моделін жобалау;
кәсіби өзін-өзі реттеу жоспарын әзірлеу.

Семинарлар – практикалық жағдайларды ұжымдық талдау, күрделі жағдайларды талқылау, кәсіби тәжірибе алмасу.

Тындаушылардың өзіндік жұмысы

ұсынылған кейстерді талдау;
өз ұйымы үшін ден қою алгоритмін дайындау;
профилактикалық модель элементтерін әзірлеу;
қорытынды жобаны дайындау.

Қорытынды аттестаттау

Қорытынды аттестаттау келесі нысандарда өткізіледі:

бағдарламаның негізгі тақырыптары бойынша тестілеу
практикалық жобаны қорғау (мысалы, білім беру ұйымында суицидтік тәуекелдердің профилактика моделін немесе дағдарыстық ден қою алгоритмін әзірлеу);

тәуекел деңгейін бағалау және әрекеттер жоспарын ұсыну арқылы кәсіби кейсті талдау.

Бақылау және кері байланыс нысандары

әр модуль бойынша ағымдағы практикалық тапсырмалар;
сараптамалық бағалаумен кейстерді талдау;
оқытушының консультациялары (офлайн немесе онлайн);
білім беру платформасы арқылы кері байланыс;
қорытынды жұмысты сараптамалық тексеру.

Қашықтықтан оқыту нысанын іске асырудың техникалық шарттары оқыту платформасына қолжетімділік (Moodle, Google Classroom, Teams немесе ұқсас платформа);

Zoom / Meet / Teams арқылы вебинарлар өткізу;

цифрлық материалдарды пайдалану: бейнедәрістер, презентациялар,

алгоритмдер, диагностикалау шаблондары, профилактика модельдері.

Оқу процесін қамтамасыз ету

әр модуль бойынша оқу-әдістемелік материалдар;

диагностикалық чек-парақтар және тәуекелді бағалау алгоритмдері;

дағдарыстық ден қою жоспарларының шаблондары;

профилактикалық жүйені құру модельдері;

кәсіби өзін-өзі реттеу материалдары;

бейнематериалдарға және әдістемелік ұсынымдарға қолжетімділік.

Оқу процесін ұйымдастыру білім беру ұйымындағы педагог-психологтің нақты жұмыс жағдайларын, диагностикалау мен дағдарыстық ден қою алгоритмдерін практикалық меңгеру қажеттілігін, сондай-ақ жүйелі профилактикалық модельді енгізуді ескере отырып құрылған.

Бағдарламаның форматтары мен мазмұны офлайн және қашықтықтан оқыту үшін бейімделген, барлық өңірлердегі мамандар үшін қолжетімділік пен практикалық қолданылуын қамтамасыз етеді.

7. Бағдарламаны оқу-әдістемелік қамтамасыз ету

Біліктілікті арттыру бағдарламасының оқу-әдістемелік қамтамасыз етілуі

Модульдік қағидаттарға, практикаға бағдарланған оқытуға, кәсіби рефлексияға және педагог-психологтің орнықты әрекет алгоритмдерін қалыптастыруға негізделген.

Бағдарлама өзара байланысты бес модульден тұрады, олардың әрқайсысы теорияны меңгеруге, практикалық дағдыларды пысықтауға және жүйелі профилактикалық модельді қалыптастыруға бағытталған дидактикалық материалдар кешенімен қамтамасыз етілген.

Әр модульді іске асырудың әдістемелік құрылымы

1. Теориялық блок

Дәрістер және презентациялар мен сызбалар сүйемелденген бейнедәрістер;

Суицидтік мінез-құлықтың психологиялық механизмдері бойынша авторлық түсіндірме материалдар;

Тәуекелді диагностикалау және бағалау жөніндегі әдістемелік материалдар;

Суицидтік мінез-құлықтың профилактикасы бойынша ұсынылатын кәсіби әдебиеттер мен талдамалық дереккөздер.

2. Практикаға бағдарланған блок

Тәуекел факторларын анықтау және қауіп дәрежесін айқындау бойынша кейстер;

Дағдарыстық ден қою алгоритмдерінің шаблондары;

Суицидтік тәуекелді диагностикалау чек-парақтары;

Дағдарыстық коммуникация сценарийлері;

Білім беру ортасының психологиялық қауіпсіздігін талдау

матрицалары;

Білім беру ұйымында профилактика жүйесін құру модельдері;
Өзін-өзі реттеу және күйіп кетудің профилактикасы құралдары.

3. Бақылау-бағалау блогы

Әр модуль бойынша практикалық тапсырмалар;

Сараптамалық бағалаумен кейстерді талдау;

Негізгі ұғымдар бойынша тест тапсырмалары;

Рефлексивтік парақтар және кәсіби әрекеттер чек-парақтары;

Сараптамалық бағалау критерийлері бар қорытынды жоба.

Модульдік оқу-әдістемелік мазмұны

1-модуль. Суицидтік мінез-құлықтың психологиялық табиғаты мен механизмдері

Әдістемелік материалдар:

«Тәуекел факторлары – қорғаушы факторлар» кестесі;

Психологиялық механизмдер сызбасы (үмітсіздік, когнитивтік бұрмаланулар, дисрегуляция);

Жасөспірімдік дағдарыстың талдамалық картасы.

Практика

Осалдықтарды айқындай отырып, кейстерді талдау;

Нақты жағдаят бойынша тәуекел факторлары картасын құрастыру.

Өзін-өзі бағалау:

«Суицидтік мінез-құлық механизмдерін түсіну» чек-парағы.

2-модуль. Суицидтік тәуекелдерді ерте диагностикалау және анықтау

Әдістемелік материалдар:

Тәуекелдің мінез-құлықтық және вербалды маркерлерінің чек-парағы;

Тәуекел дәрежесін бағалау кестесі (төмен / орташа / жоғары);

Қауіпті бастапқы анықтау алгоритмі.

Практика:

Диагностикалық кейстерді талдау;

Тәуекелге бастапқы бағалауды модельдеу;

Тікелей сұрақтар қоюды пысықтау.

Өзін-өзі бағалау:

«Тәуекел дәрежесін бағалауға дайындық» парағы.

3-модуль. Білім алушыларға дағдарыстық ден қою және сүйемелдеу

Әдістемелік материалдар:

Дағдарыстық ден қоюдың кезеңдік алгоритмі;

Дағдарыстық коммуникация сценарийлері;

Пәнаралық өзара іс-қимыл сызбасы;

Дағдарыстан кейінгі сүйемелдеу жоспары.

Практика:

Дағдарыстық диалог бойынша рөлдік жаттығулар;

Өз ұйымы үшін әрекеттер алгоритмін әзірлеу;

Ата-аналармен өзара іс-қимылдың күрделі жағдайларын талдау.

Өзін-өзі бағалау:

«Дағдарыстық ден қоюға менің дайындық деңгейім» профилі.

4-модуль. Психологиялық қауіпсіз білім беру ортасын құру

Әдістемелік материалдар:

Психологиялық қауіпсіздікті бағалау матрицасы;

Буллинг пен кибербуллингтің профилактикасы құралдары;

Эмоциялық құзыреттілікті дамыту бағдарламасы;

Мектептік профилактикалық жүйе моделі.

Практика:

Психологиялық ахуалды диагностикалау;

Профилактикалық жоспарды жобалау;

Өміршеңдік бағдарламасының элементтерін әзірлеу.

Өзін-өзі бағалау:

«Жүйелі профилактикалық жұмыстың деңгейі» чек-парағы.

5-модуль. Педагог-психологтің кәсіби орнықтылығы

Әдістемелік материалдар:

Екінші реттік жарақаттану белгілерінің кестесі;

Эмоциялық күйіп кетуді өзіндік диагностикалау шкаласы;

Кәсіби шекараларды сақтау алгоритмі;

Командалық қолдау моделі.

Практика:

Кәсіби кернеу деңгейін өзіндік диагностикалау;

Қысқа мерзімді өзін-өзі реттеу тәсілдерін меңгеру;

Ұжымда күйіп кетудің профилактикасы жоспарын әзірлеу.

Өзін-өзі бағалау:

«Менің кәсіби орнықтылығым» матрицасы.

Оқу материалдарының нысандары

PDF форматындағы әдістемелік құралдар;

Презентациялар және бейнедәрістер;

Интерактивті құжаттар және шаблондар;

Диагностикалық карталар және чек-парақтар

Кәсіби терминдер глоссарийі;

Практикалық тапсырмаларды орындау жөніндегі нұсқаулықтар.

Материалдар LMS-платформа (Moodle, Google Classroom, Teams және басқалары) арқылы электрондық форматта қолжетімді.

Қорытынды әдістемелік сүйемелдеу

Қорытынды жобаны әзірлеу бойынша консультациялар;

Құрылымы мен мазмұны бойынша сараптамалық қолдау;

Бағалау критерийлері: диагностиканың толықтығы, ден қою алгоритмінің дұрыстығы, профилактикалық модельдің іске асырылуы, практикалық маңыздылығы.

Тыңдаушылардың өзін-өзі бағалау критерийлері

Өзін-өзі бағалау педагог-психологтің кәсіби рефлексиясының міндетті элементі болып табылады.

Жалпы тәсілдер:

әр модульден кейін жүргізіледі;

жеке нәтижелерді бағдарлама мақсаттарымен салыстыруға негізделеді;

диагностикалауға, дағдарыстық ден қоюға және жүйелі профилактикаға дайындықты талдауды қамтиды;

суицидтік тәуекелдермен жұмыс істеуге кәсіби дайындықтың қорытынды рефлексиясымен аяқталады.

Сапалық және сандық көрсеткіштерді (деңгей шкалалары, түсіндірме пікірлер, болжамдық бағалау) пайдаланады.

Модульдер бойынша типтік өзін-өзі бағалау критерийлері:

Критерийлер	Бағаланатын аспектілер	Бағалау шкаласы (мысал)
Модуль мазмұнын түсіну	Тақырыптың негізгі ұғымдарын, нормативтік негіздерін, мақсаттары мен міндеттерін білу	1 – түсінбедім → 5 – толық түсіндім
Практикада қолдану мүмкіндігі	Оқылған материалды өз қызметінде қолдану қабілеті	1 – қиындық туады → 5 – жеңіл енгіземін
Әрекеттегі сенімділік	Диагностикалық, түзету, әдістемелік міндеттерді орындаудағы сенімділік	1 – сенімсіз → 5 – сенімдімін
Құралдарды пайдалану	Шаблондарды, нормативтік актілерді, ЖББ, чек-парақтарды, цифрлық ресурстарды қолдану қабілеті	1 – қолданбаймын → 5 – үнемі қолданамын
Командалық өзара әрекеттесу	Ынтымақтастыққа дайындық, ППҚҚ жұмысына қатысу, әріптестермен және ата-аналармен өзара әрекеттесу	1 – қиындықтар бар → 5 – тиімді әрекет етемін
Рефлексия және даму	Өз қызметін талдау және өсу мақсаттарын қою қабілеті	1 – талдамаймын → 5 – тұрақты рефлексия жасаймын
Критерийлер	Бағаланатын аспектілер	Бағалау шкаласы (мысал)

Модульдер бойынша өзін-өзі бағалау нысандары

1. Модуль бойынша чек-парақ (Google Forms форматында немесе қағаз нысанда)

Меңгеру деңгейін бағалау:

психологиялық механизмдерді түсіну;

тәуекел дәрежесін бағалау дағдылары;

дағдарыстық ден қою алгоритмін меңгеру;

профилактикалық модель құруға дайындық;
кәсіби орнықтылық деңгейі.

2. «Кәсіби прогресс парағы» (дейін / кейін)

Сенімділік деңгейін салыстыру:

тәуекелдің мінез-құлықтық және вербалды маркерлерін анықтауда;

дағдарыстық диалог жүргізуде;

пәнаралық сүйемелдеуді ұйымдастыруда;

профилактикалық жүйені әзірлеуде.

3. Суицидтік тәуекелдердің профилактикасы бойынша педагог-психологтің құзыреттер картасы

Келесі бағыттар бойынша өзіндік толтыру:

диагностикалау;

дағдарыстық ден қою;

профилактикалық жұмыс;

кәсіби орнықтылық.

4. Рефлексивтік күнделік (қалау бойынша)

Тіркеу:

күрделі кәсіби мәселелерді;

әр модуль бойынша инсайттарды;

өзінің кәсіби шекараларын түсінуді;\

жұмысқа деген көзқарастағы өзгерістерді.\

5. «Менің кәсіби өсу аймақтарым» қорытынды кестесі

Айқындау:

қосымша дамытуды талап ететін дағдыларды;

қосымша оқыту бағыттарын;

кәсіби орнықтылық аспектілерін.

Бағдарламаны аяқтағаннан кейінгі қорытынды өзін-өзі бағалау

Келесілерді қамтуы мүмкін:

Келесі құзыреттер бойынша сенімділік рейтингі (1-ден 5-ке дейінгі шкала бойынша):

тәуекел факторлары мен қорғаушы ресурстарды анықтау;

суицидтік қауіп дәрежесін бағалау;

дағдарыстық коммуникация жүргізу;

пәнаралық сүйемелдеуді ұйымдастыру;

жүйелі профилактикалық модель құру;

өзінің кәсіби ресурсын басқару.

Рефлексивтік сұрақтар:

Бағдарлама мазмұнының қай бөлігі мен үшін кәсіби тұрғыдан маңызды болды?

Қандай алгоритмдерді практикаға енгізуге дайынмын?

Қандай құзыреттерді одан әрі дамыту қажет?

Жеке кәсіби даму жоспары (3–6 айға)

диагностикалау дағдыларын жетілдіру

дағдарыстық ден қою құзыреттерін дамыту;

профилактикалық модель элементтерін енгізу;

кәсіби орнықтылықты қолдау.

8. Оқу нәтижелерін бағалау

Бағалау жүйесі ашықтық, объективтілік, практикаға бағдарлану қағидаттарына негізделген және суицидтік тәуекелдердің профилактикасы саласында педагог-психологтің кәсіби құзыреттерін қалыптастыруға бағытталған.

Бағалау тек теориялық білімді тексеруге емес, ең алдымен тыңдаушының білім беру ұйымында нақты диагностикалау жүргізуге, дағдарыстық ден қоюды ұйымдастыруға және жүйелі профилактикалық модель құруға дайындығын айқындауға бағытталады.

Бағалау жүйесінің қағидаттары

Практикалық қолданбалылық

Тыңдаушының диагностикалау алгоритмдерін қолдану, тәуекел дәрежесін бағалау, дағдарыстық коммуникацияны құру және профилактикалық шешімдер әзірлеу қабілетін бағалауға басымдық беріледі.

Құзыреттілік тәсіл

Бағалау келесі бағыттар бойынша кәсіби құзыреттерді қалыптастыруға бағытталған:

суицидтік тәуекелдерді ерте анықтау;

қауіп дәрежесін бағалау;

дағдарыстық ден қою;

пәнаралық сүйемелдеу;

профилактикалық жүйе құру;

кәсіби орнықтылық.

Модульдік және кезеңдік

Бақылау әр модуль аяқталғаннан кейін жүргізіледі және ағымдағы әрі қорытынды бағалауды қамтиды.

Бағалау нысандарының вариативтілігі

Тестілеу, кейстерді талдау, алгоритмдер әзірлеу, профилактикалық модель жобалау сияқты әртүрлі бағалау нысандары қолданылады.

Өзін-өзі бағалау және рефлексия

Педагог-психологтің кәсіби өсуінің міндетті элементі ретінде қарастырылады.

Бағалау нысандары мен әдістері

1. Ағымдағы бақылау (модульдер бойынша)

Әр модуль аяқталғаннан кейін жүргізіледі және мыналарды қамтиды: тәуекел механизмдері, қауіп деңгейлері, әрекет алгоритмдері бойынша негізгі ұғымдарға арналған шағын тесттер;

суицидтік тәуекел дәрежесін айқындау арқылы кейстерді талдау;

дағдарыстық ден қою алгоритмінің фрагментін әзірлеу;

профилактикалық модель элементтерін жобалау;

кәсіби орнықтылықты өзіндік диагностикалау;

рефлексивтік чек-парақтарды толтыру;
оқытушының жазбаша немесе ауызша кері байланысы.

2. Тыңдаушының өзіндік жұмысы

Келесі критерийлер бойынша бағаланады:

тәуекел факторлары мен қорғаушы ресурстарды дұрыс айқындау;

суицидтік қауіп дәрежесін бағалаудың дәлдігі;

ден қою алгоритмінің логикалылығы мен жүйелілігі;

ұсынылған шешімдердің практикалық іске асырылуы;

кәсіби шекаралар мен этикалық қағидаттарды сақтау;

қорытындылардың дәлелділігі және кәсіби негізділігі.

3. Қорытынды аттестаттау

Қорытынды аттестаттау курс барысында әзірленетін және курс соңында қорғалатын практикалық жоба нысанында өткізіледі.

Қорытынды жобаның мүмкін нұсқалары:

білім беру ұйымы үшін дағдарыстық ден қою алгоритмін әзірлеу;

мектепте суицидтік тәуекелдердің жүйелі профилактикасы моделінің жобасы;

тәуекел деңгейін бағалау және сүйемелдеу жоспарын ұсыну арқылы кешенді кейсті талдау;

суицидтік тәуекелдерді төмендету факторы ретінде буллингтің профилактикасы бағдарламасы;

психологиялық қауіпсіз білім беру ортасын қалыптастыру бойынша іс-шаралар жоспары;

педагогтердің күйіп кетуінің профилактикасы бойынша ішкі қолдау жүйесінің моделі.

Қорғау нысаны:

жобаны онлайн немесе қашықтықтан форматта таныстыру;

оқытушы немесе комиссия тарапынан сараптамалық бағалау;

тыңдаушының өзін-өзі бағалауы және өз жобасына рефлексивтік түсіндірме беруі.

Қорытынды жобаны бағалау критерийлері:

Критерийлер	Ең жоғары балл
Өзектілігі және кәсіби салаға сәйкестігі	10
Практикалық маңыздылығы және іске асырылу мүмкіндігі	10
Құрылымдық логикасы, толықтығы, нормативтік дұрыстығы	10
Әдістемелік сауаттылығы, үлгілерді (шаблондарды) қолдануы	10
Креативтілігі, педагогикалық икемділігі, бірегейлігі	10
Қорытынды балл	50 балл

Қосымша бағалау нысандары

1. Тыңдаушы портфолиосы (қалау бойынша)

Курс барысында қалыптастырылады және мыналарды қамтуы мүмкін: суицидтік тәуекелді бағалау бойынша орындалған кейстер; әзірленген дағдарыстық ден қою алгоритмдері; профилактикалық модель элементтерінің жобасы; диагностикалау чек-парақтары және тәуекелді бағалау матрицалары; рефлексивтік парақтар және кәсіби құзыреттер картасы.

Портфолио педагог-психологтің суицидтік тәуекелдердің профилактикасы саласындағы кәсіби дамуының динамикасын көрсетеді.

2. Негізгі модульдер (1–4) бойынша онлайн-тестілеу

Ұйымның шешімі бойынша өткізілуі мүмкін.

Келесі білімдерді тексеруді қамтиды:

суицидтік мінез-құлықтың психологиялық механизмдері; тәуекел маркерлері және қауіп дәрежесін бағалау критерийлері; дағдарыстық ден қою алгоритмдері; психологиялық қауіпсіз ортаны құру қағидаттары.

3. Бағдарламаны аяқтау туралы сертификат

Келесі шарттар орындалған жағдайда беріледі:

барлық модульдерді меңгеру;
ағымдағы тапсырмаларды орындау;
қорытынды жобаны сәтті қорғау.

Бағалаудың кәсіби дамудағы рөлі

Бағдарламадағы бағалау тек материалды меңгеруді бақылауға емес, педагог-психологтің орнықты кәсіби ұстанымын қалыптастыруға бағытталған.

Аралық және қорытынды бағалау жүйесі тыңдаушыға:

диагностикалау мен дағдарыстық ден қоюға дайындық деңгейін қадағалауға; өзінің мықты жақтары мен кәсіби шектеулерін түсінуге; нақты сараптамалық кері байланыс алуға; одан әрі даму аймақтарын айқындауға; құзыреттерді жетілдірудің жеке жоспарын қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Осылайша, бағалау білім беру ұйымында суицидтік тәуекелдермен жұмыс істеуде сенімділікті нығайтудың, кәсіби өсу мен профилактикаға жүйелі тәсілді дамытудың құралы ретінде қызмет етеді.

9. Курстан кейінгі қолдау

Курстан кейінгі қолдау – біліктілікті арттыру бағдарламасының ажырамас бөлігі болып табылады және тыңдаушылардың кәсіби қызметінде алған білімдері мен дағдыларының тұрақтылығын әрі практикалық қолданысын қамтамасыз етуге бағытталған.

Бұл кезең кәсіби белсенділікті қолдауға, педагогикалық бастамаларды дамытуға, тәжірибе алмасуға және тыңдаушылардың курстан алған нәтижелерін нақты тәжірибеге енгізуіне бағдарланған.

Курстан кейінгі қолдаудың негізгі элементтері:

Курстан кейінгі қолдаудың мақсаттары:			
жаңа білімдер мен құралдарды жүзеге асыруда әдістемелік қолдау көрсету;	кәсіби қарым-қатынас асты жалғастыру және тәжірибе алмасу үшін жағдай жасау;	консультациялар, супервизия және сараптамалық кері байланыс алу мүмкіндіктерін ұсыну;	педагогтің тәжірибесіне өзін-өзі дамыту және өзін-өзі талдау элементтерін енгізуге ықпал ету.
Курстан кейінгі қолдау форматтары:			
Жеке әдістемелік кеңес беру:		онлайн байланыс арқылы (электрондық пошта, мессенджерлер, LMS платформалары); ЖББ іске асыру, құжаттаманы жүргізу, ППКҚ шеңберіндегі өзара әрекеттесу мәселелері бойынша қолдау; тыңдаушылардың педагогикалық әзірлемелерін енгізу бойынша сараптамалық ұсынымдар.	
Курстан кейінгі вебинарлар және шеберханалар:		курс аяқталғаннан кейін 1–2 айдан соң тақырыптық онлайн-кездесулер өткізу; тыңдаушылардың сәтті енгізген кейстерін талдау; білімді практикада қолдану кезінде туындаған күрделі сұрақтарға жауаптар беру.	
Кәсіби қарым-қатынас форумы/тобы:		кәсіби чатқа немесе онлайн-топқа (Telegram, WhatsApp, Google-топтар) қолжетімділік; шаблондармен, құжаттармен, сұраулармен және шешімдермен алмасу; горизонталды тәлімгерлікті ынталан дыру (peer-to-peer қолдау).	
Онлайн-кітапхана және әдістемелік банк:		курс материалдарына тұрақты қолжетімділік; нормативтік базаны, шаблондарды, нұсқаулықтарды тұрақты жаңарту; жаңа әдебиет, жарияланымдар және іс-шаралар бойынша ұсыныстар.	
Қорытынды енгізуді ерікті супервизиялау:		өз бағдарламаларын диагностикалау және рефлексиялауға ерікті түрде қатысуға шақыру; жеке білім беру маршруттарын іске асыруды сүйемелдеу;	

	орталық әдіскерлерімен педагогикалық әсерлерді талдау.
Қолдау әдістері:	
жеке сұраныстарға жауаптар);	практика мен нәтижелерді талдау;
сауалнамалар, күнделіктер, талқылаулар;	топтық кейстер шешімі, материалдарды бірлесіп әзірлеу.
Ұзақтығы және форматы:	курс аяқталғаннан кейін 12 айға дейін; кашықтан, икемді кесте бойынша; тыңдаушының қалауы бойынша немесе әдіскердің шақыруы бойынша.
Курстан кейінгі қолдаудың нәтижелері:	педагогтің алған білімдерін тәжірибеде қолдау сенімділігінің артуы;
	ЖББ , ЖОЖ дұрыс құжаттама формаларын тәжірибеге белсенді енгізу;
	кәсіби қоғамдастыққа және әдістемелік белсенділікке қатысудың артуы;
	рефлексияның пайда болуы, бастамашылдықтың және одан әрі оқуға дайындықтың өсу.

10.Негізгі және қосымша әдебиеттер тізімі

Заңдар және нормативтік құқықтық актілер

1.Бала құқықтары туралы конвенция (БҰҰ).

URI: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/B940001400>

2.«Білім туралы» Қазақстан Республикасының Заңы 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319-III.

URI: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z070000319>

3.«Педагог мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Заңы 2019 жылғы 27 желтоқсандағы № 293-VI ҚРЗ.

URI: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1900000293>

4.«Мүмкіндігі шектеулі балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзете қолдау туралы» Қазақстан Республикасының Заңы 2002 жылғы 11 шілдедегі № 343.

URI: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z020000343>

5.«Қазақстан Республикасындағы баланың құқықтары туралы» Қазақстан Республикасының Заңы 2002 жылғы 8 тамыздағы № 345.

URI: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z020000345>

6.«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне инклюзивті білім беру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңы 2021 жылғы 26 маусымдағы № 56-VII ҚРЗ.

URI: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z2100000056>

7.Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2022 жылғы 5 тамызда № 29031 болып тіркелген.

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта және жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы.

URI: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200029031>

8.Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 28 наурыздағы № 249 қаулысы. Қазақстан Республикасында мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023–2029 жылдарға арналған тұжырымдамасын бекіту туралы.

URI: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000249>

9.Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2009 жылғы 13 шілдедегі № 338 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2009 жылғы 17 тамызда № 5750 болып тіркелген.

Педагог лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамаларын бекіту туралы.

URI: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V090005750>

10.Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 6 сәуірдегі № 130 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2020 жылғы 6 сәуірде № 20317 болып тіркелген.

Мектепке дейінгі ұйымдар мен жалпы білім беретін мектептердің, лицейлер мен гимназиялардың мектепалды сыныптарының, орта, арнаулы, қосымша, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдарының педагогтері жүргізуге міндетті құжаттар тізбесін және олардың нысандарын бекіту туралы. URI: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000020317>

11.Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2025 жылғы 29 сәуірдегі № 92 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2025 жылғы 30 сәуірде № 36047 болып тіркелген.

Білім беру ұйымдарындағы психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу қызметінің қағидаларын бекіту туралы.

URI: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2500036047>

12.Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2025 жылғы 21 мамырдағы № 117 бұйрығы. «Мүмкіндігі шектеулі балаларға арналған арнайы психологиялық-педагогикалық қолдау стандартын бекіту туралы».

URI: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2500036137>

Негізгі әдебиеттер

1.Акажанова А.Т. Жасөспірім психологиясы: дағдарыстар, тәуекелдер, профилактика. — Алматы: Фолиант, 2023. — 328 б.

2.Сейітқазы П.Б. Медиасауаттылық және жасөспірім психологиясы: цифрлық ортаның тәуекелдері. — Астана: ЕҰУ, 2023. — 216 б.

3.Амангелдиева Ж.С., Жақсылық Н. Девиантты мінез-құлқы бар жасөспірімдерді психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу. — Алматы: Қазақ университеті, 2024. — 298 б.

4.Досымбаев А.К., Ибраева Г.Т. Балалар мен жасөспірімдердің даму және мінез-құлық психологиясы. — Шымкент: КЭУ, 2022. — 312 б.

5.Қасымов М.Т. Білім беру ортасындағы психологиялық қауіпсіздік. — Астана: Білім, 2025. — 256 б.

6.Утегенов Б.М. Жасөспірімнің эмоциялық құзыреттілігі және өміршеңдігі. — Алматы: Рауан, 2024. — 284 б.

7.Саркисян Ш.В., Нұрсұлтанова А. Балалар мен жасөспірімдер дағдарыстарының психологиясы. — Қостанай: Даналық, 2023. — 308 б.

8.Жолдасбекова А.К. Мектептің психологиялық қызметі: тәуекел топтарын сүйемелдеудің теориясы мен практикасы. — Алматы: ҚазҰУ, 2025. — 352 б.

9.Немәтова Г.Б. Жасөспірімдердегі деструктивті мінез-құлықтың когнитивтік-эмоциялық аспектілері. — Астана: Литерра, 2022. — 276 б.

10.Байжанов А.Е., Оспанов Д.Т. Девиантты мінез-құлықтың профилактикасының психологиялық технологиялары. — Алматы: Нұр-Пресс, 2024. — 312 б.

Қосымша әдебиеттер

11.Төлегенова Б.Т. Жасөспірімдерді психологиялық диагностикалау: әдістері мен практикасы. — Астана: Білім, 2023. — 264 б.

12.Рахимова С.С. Мектеп оқушыларындағы қауіптер мен мазасыз-депрессивтік жай-күйлер психологиясы. — Алматы: Фолиант, 2022. — 238 б.

13.Абдуллин А.Ж., Нұрғалиева Л.К. Цифрлық дәуірдегі жасөспірімдермен жұмыс істеудің психологиялық-педагогикалық стратегиялары. — Шымкент: Достық, 2025. — 292 б.

14.Көкенов М.Т. Мектеп оқушыларын әлеуметтік және эмоциялық қолдау: құралдар мен практикалар. — Астана: Эрудит, 2024. — 320 б.

15.Ерғалиева Р.А. Мектептегі топтық өзара іс-қимыл психологиясы. — Алматы: ҚазҰУ, 2021. — 344 б.

16.O'Connor R.C., Pirkis J. Суицидтік мінез-құлық профилактикасы жөніндегі халықаралық анықтамалық. Ағылшын тілінен аударма. — Мәскеу: Психология XXI, 2021. — 832 б.

17.Joiner T. Неліктен адамдар суицид жасайды (суицид психологиясы). Ағылшын тілінен аударма. — Санкт-Петербург: Питер, 2019 (орысша басылым, 2021–2026 жж. профильдік курстарда белсенді қолданылады). — 368 б.

18.Beck A.T., Steer R.A. Суицидке когнитивтік-психологиялық тәсіл. Ағылшын тілінен аударма. — Мәскеу: Вильямс, 2020. — 304 б.

19.Stanley B., Brown G.K. Қауіпсіздік жоспарын әзірлеу: суицидтік тәуекелдер кезіндегі араласу. — Мәскеу: Когнитивтік-бихевиоралдық практикалар, 2022. — 248 б.

20.World Health Organization. Суицидтің профилактикасы: практика және ұсынымдар. Орыс тіліне аударма — Женева: ДДҰ, 2021. — 144 б.